

स्थानीय राजपत्र

बुंगल नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड १० संख्या ९ मिति २०८३ श्रावण १ गते

भाग १

बुंगल नगरपालिकाको सूचना

सुदूरपश्चिम प्रदेशको स्थानीय तहको कानून निर्माण प्रक्रिया ऐन, २०७५ को दफा २४ को उपदफा (५) बमोजिम बमोजिम सर्वसाधारण जनताको जानकारीका लागि यो ऐन प्रकाशन गरिएको छ;

संवत् २०८३ को ऐन नं ९

पूर्वाधार व्यवस्थापन ऐन, २०८३

प्रस्तावना: नगरपालिका क्षेत्र भित्र भौतिक, सामाजिक तथा आर्थिक पूर्वाधारको योजनाबद्ध विकास, निर्माण, सञ्चालन, मर्मतसम्भार तथा दिगो व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्न, सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, गुणस्तरीय र पहुँचयोग्य बनाउन, सार्वजनिक स्रोतको समुचित उपयोग र संरक्षण गर्न तथा सरोकारवाला निकायहरूबीच समन्वय र उत्तरदायित्व स्थापित गर्न आवश्यक कानुनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

नेपालको संविधानको धारा २२६ बृंगल नगर सभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम “पुर्वाधार व्यवस्थापन ऐन, २०८३” रहने छ।

(२) यो ऐन नगर राजपत्रमा प्रकाशन भए पश्चात तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,—

(क) “कार्यपालिका” भन्नाले नगरपालिकाको कार्यपालिका सम्झनुपर्छ।

(ख) “नगरपालिका” भन्नाले बृंगल नगरपालिका सम्झनु पर्छ।

(ग) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन बमोजिम बनेको नियमावलीमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ।

(घ) “पुर्वाधार” भन्नाले अनुसूची १ मा उल्लिखित संरचना सम्झनु पर्छ।

(ङ) “समिति” भन्नाले नगरपालिकाद्वारा गठन भएको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति सम्झनुपर्छ।

परिच्छेद-२

स्थानीय सडक तथा यातायात व्यवस्थापन

३. स्थानीय सडकहरूको वर्गीकरण: (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सडक विस्तार गरी यातायात सुविधा उपलब्ध गराउन आवश्यकता अनुसार स्थानीय सडकहरूको वर्गीकरण गर्ने तथा बृहत्तर सडक सञ्जाल गुरुयोजना तयार गर्नेछ।

(२) नगरपालिका स्तरमा मुख्यतः देहाय बमोजिमका सडकहरू रहनेछन्;

(क) **नगर सडक**: नगरपालिकाको केन्द्र वा अन्य महत्वपूर्ण स्थानमा अवस्थित सडकलाई नगर सडकको रूपमा वर्गीकरण गरिनेछ। यस्ता सडकको न्यूनतम चौडाइ आठ मिटर हुनुपर्नेछ।

(ख) **वस्ती सडक**: नगरपालिकाभित्रका वस्तीहरूमा यातायातको पहुँच सुनिश्चित गर्न निर्माण गरिएका सडकहरूलाई वस्ती सडक (ग्रामीण सडक) को रूपमा वर्गीकरण गरिनेछ। यस्ता सडकहरूको चौडाइ पाँच मिटरसम्म हुनेछन्।

(ग) **कृषि सडक**: नगरपालिकाभित्रका प्रमुख कृषि उत्पादन क्षेत्रहरू र बजार क्षेत्रहरूलाई आपसमा जोड्ने सडकहरूलाई कृषि सडकको रूपमा वर्गीकरण गरिनेछ। यस्ता सडकको न्यूनतम चौडाइ चार मिटर हुनुपर्नेछ।

(घ) **घोडेटो मूल बाटो:** एकभन्दा बढी गाउँ वा बस्तीलाई जोड्ने, मानिस तथा पशुचौपाया मात्र आवतजावत गर्ने बाटोलाई घोडेटो मूल बाटोको रूपमा वर्गीकरण गरिनेछ। यस्ता बाटोको न्यूनतम चौडाइ दुई (२) मिटर हुनुपर्नेछ।

(ङ) **गोरेटो बाटो:** बस्तीबाट घोडेटो मूल बाटो वा बस्ती सडकसम्म जोडिने, अधिकतम एक किलोमिटर लम्बाइसम्मको, मानिस तथा पशुचौपाया आवतजावत गर्ने बाटोलाई गोरेटो बाटो भनिनेछ। यस्ता बाटोको न्यूनतम चौडाइ तीन फिट हुनुपर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम वर्गीकृत प्रत्येक स्थानीय सडकको घुम्ती तथा मोडहरूमा ठूला सवारी साधनको आवागमनलाई समेत मध्यनजर गर्दै तोकिएको न्यूनतम चौडाइभन्दा कम्तीमा पचास प्रतिशत बढी चौडाइ कायम हुने गरी निर्माण गर्नुपर्नेछ।

४. **मापदण्ड निर्धारण गर्ने:** (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र निर्माण हुने सडकहरूमा यातायात सुविधा सञ्चालनको मापदण्ड तोक्न सक्नेछ।

(२) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र भएका सडकले वहन गर्न सक्ने वजन र आकारको हद तोक्यो त्यस्ता सडकमा

त्यसरी तोकिएको हद भन्दा बढीको सवारी चलाउन नपाउने गरी निषेध गर्न सक्नेछ।

५. स्वीकृति नलिई संरचना निर्माण गर्न नपाइने: (१) यस ऐनको दफा ३ बमोजिमका सडक र सडकका अधिकार क्षेत्र भित्र कसैले सम्बन्धित अधिकारीको स्वीकृति विना कुनै प्रकारका संरचना निर्माण गर्न वा व्यवसाय सञ्चालन गरेमा यस ऐन बमोजिम त्यस्ता संरचना भत्काउने अधिकार नगरपालिकालाई हुनेछ।

(२) कसैलाई कुनै कामको निमित्त सार्वजनिक सडक वा सडक सीमा खन्नु वा भत्काउनु परेमा नगरपालिकाको कार्यालयमा भत्काउनु पर्ने कारण सहित निवेदन दिनु पर्दछ। यसरी प्राप्त निवेदन बमोजिम खन्नु भत्काउनु पर्ने, नपर्ने जाँच बुझ गरी खन्दा भत्काउँदा लाग्ने अनुमानित रकम सम्बन्धित सरोकारवालाबाट धरोटी लिएर मात्र नगरपालिकाले स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ।

(३) पहिले देखि चलि आएको कुनै सडकको विस्तार गर्न दायौं बायाँ थप जग्गा लिनु परेमा सम्बन्धित जग्गाधनीको सहमति लिनु पर्नेछ।

६. सडकको आवागमनमा बाधा पुर्याउने नहुने: (१) कसैले सार्वजनिक सडकमा कुनै माल वस्तु छोडेको, राखेको वा फालेको कारणबाट त्यस्तो सडकको आवागमनलाई कुनै किसिमले बाधा पुर्याएको भए त्यस्तो माल वस्तु हटाउनको निमित्त सरोकारवाला व्यक्तिको नाउँमा नगरपालिकाले आदेश जारी गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जारी भएको आदेशको अवधिभित्र नहटाएको वा धनी पत्ता नलागेको माल वस्तुलाई

सडकको छेउ लगाई राख्न वा आफना कब्जामा राख्ने गरी अन्यत्र लैजान समेत सक्नेछ।

परिच्छेद-३

भवन निर्माण तथा शहरी विकास सम्बन्धी कार्यहरु

७. **स्वीकृति नलिई निर्माण तथा विकास गर्न नहुने:** (१) नगरपालिका क्षेत्र भित्र व्यवस्थित, सुरक्षित र योजनाबद्ध विकासका लागि कसैले पनि नगरपालिकाबाट स्वीकृति नलिई कुनै नयाँ भवन बनाउने, पुरानो भवन भत्काई पुनः निर्माण गर्ने, तला थप गर्ने, मोहोडा फेर्ने वा साविकको भवनमा झ्याल, ढोका, बार्दली, कौशी, दलान आदि थपघट गरी बनाउने वा सोसँग सम्बन्धित कार्य गर्नु गराउनु हुदैन।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि नगरपालिकाले भवन निर्माण सम्बन्धी कार्यविधि, निर्देशिका र मापदण्ड तयार गर्नेछ।

८. **भवनको दर्ता:** नगरपालिका भित्र निर्माण भएका सम्पूर्ण भवन तथा संरचनाहरुहरुको तोकिए बमोजिम दर्ता गराई अभिलेख तयार गरिनेछ।

९. **भवनको डिजाइन तथा नक्सा स्वीकृति सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र पक्कि भवन आरसिसी स्ट्रक्चर निर्माण गर्न चाहने व्यक्ति, संस्था वा सरकारी निकायले भवन निर्माण गर्न प्रचलित कानुन र भवन निर्माण मापदण्ड बमोजिम स्वीकृतिको लागि नगरपालिका समक्ष दरखास्त दिँदा नक्सा साथ डिजाइन समेत पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) आवासीय भवनको हकमा दुई सय पचास वर्ग मिटर सम्मको भवन बनाउदा तीस प्रतिशत खाली जग्गा छोड्नु

पर्दछ। सरकारी, अर्ध सरकारी तथा व्यापारिक भवन निर्माण गर्दा पचास प्रतिशत खाली स्थान छोड्नु पर्दछ।

(३) सडक छेउ भवन निर्माण गर्दा सडक किनाराबाट न्यूनतम् पाँच फिट सेटव्याक छोड्नु पर्दछ।

१०. नीजि आवास तथा बस्ती विकासको लागि अनुमति दिने: (१) कुनैपनि व्यक्तिले नगर क्षेत्रमा आवास निर्माण गर्दा नगरपालिकाले तोकेको मापदण्ड बमोजिम स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकेको मापदण्ड बमोजिम स्वीकृति लिई निर्माण गरिने नीजि आवासको नक्सापास दस्तुर तोकिएका वर्गका लागि छुट दिन सकिनेछ।

(३) नगरपालिकाले स्थानीय सामाग्रीको प्रयोग तथा स्थानीय साँस्कृति पहिचान झल्काउने आवास निर्माण गर्ने व्यक्तिलाई नक्सापासमा छुटका साथै विशेष अनुदानको व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

(४) नगरवासीको सहजताका लागि नगरपालिकाले स्थानीय परिवेशमा निर्माण गर्न सकिने सुरक्षित आवासका डिजाईनहरूको क्याटलग निर्माण गरी उक्त क्याटलगमा भएका डिजाईनहरूमा नीजि आवास निर्माण गर्न उत्प्रेरित गर्नेछ।

(५) नगरपालिकाले गरेको जग्गा वर्गीकरण अनुसार आवासीय क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति, संस्था वा समुदायले जग्गालाई घडेरी प्रयोजनका लागि विकास गर्न वा यसरी विकास गरी बिक्री गर्ने उद्देश्यले बस्ती विकास परियोजना सञ्चालन गर्न चाहेमा नगरपालिका कार्यालयमा बस्ती विकाससम्बन्धी कार्ययोजना, आवश्यक नक्सा, विवरण तथा नगरपालिकाले तोकेको अन्य

कागजात संलग्न गरी अनुमति प्राप्त गर्नका लागि निवेदन दिनुपर्नेछ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम प्राप्त निवेदनको नगरपालिकाले प्रचलित कानून, स्वीकृत मापदण्ड तथा बस्ती विकाससम्बन्धी गुरुयोजनाको अधीनमा रही आवश्यक जाँचबुझ तथा प्राविधिक मूल्याङ्कन गर्नेछ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम जाँचबुझ गर्दा निवेदन उचित देखिएमा नगरपालिकाले आवश्यक शर्तहरू तोकी बस्ती विकास परियोजना सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्नेछ।

(८) उपदफा (६) बमोजिम जाँचबुझ गर्दा निवेदन अस्वीकृत गर्नुपर्ने देखिएमा नगरपालिकाले त्यसको कारण खुलाइ सम्बन्धित निवेदकलाई लिखित रूपमा जानकारी गराउनेछ।

परिच्छेद-४

पूर्वाधार आयोजना निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

११. **पूर्वाधार आयोजना तर्जुमा:** (१) नगरपालिकामा पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन र मर्मत सम्बन्धी योजना, आयोजना, परियोजना तथा कार्यक्रमहरूको विकासका लागि योजना तर्जुमा गरी नगर सभाबाट पारित गर्नु पर्नेछ।

(२) पूर्वाधार योजना तर्जुमा क्रममा देहाय बमोजिम उल्लेख गरी आयोजनाको विवरण तयार गर्नु पर्नेछ:-

(क) आयोजनाको लक्ष्य,

(ख) आयोजनाबाट फाइदा पाउने जनताको संख्या र फाइदाको किसिम,

- (ग) आयोजना सम्पन्न गर्दा लाग्न सक्ने खर्च र श्रोत,
- (घ) उपभोक्ताहरूबाट प्राप्त हुन सक्ने नगद, वस्तुगत श्रम र त्यस्तै अन्य योगदान,
- (ङ) उठ्न सक्ने सेवा शुल्क वा मर्मत सम्भार खर्च, र
- (च) निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका स्वरूप।

१२. लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने: (१) नगरपालिकाले जुनसुकै सार्वजनिक निर्माण, मर्मत वा सुधार कार्यको लागि बजेट विनियोजन गर्नु पूर्व प्राविधिक अध्ययन सर्भेक्षण गराई लागत अनुमान तयार गर्नु पर्नेछ।

(२) कुनै पनि निर्माण तथा मर्मत सम्भार कार्यको लागत अनुमान नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतबाट स्वीकृत गराएर मात्र निर्माण कार्य अघि बढाउनु पर्नेछ।

१३. पूर्वाधार आयोजना निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन: नगरपालिका भित्र निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्नु पर्ने पूर्वाधारहरूको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि प्रचलित सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी कानूनले तोकेको प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरिनेछ।

१४. स्थानीय निर्माण व्यवसायी दर्ता गर्ने: (१) नगरपालिकाले साठी लाख रुपैयाँ सम्मको पूर्वाधार निर्माण वा मर्मत सम्बन्धी कार्य गर्ने प्रयोजनका लागि नगरपालिका भित्र रहेका योग्यता पुगेका समूह वा व्यक्तिलाई स्थानीय निर्माण व्यवसायीको रूपमा दर्ता गर्न सक्नेछ।

(२) उपरोक्त स्थानीय निर्माण व्यवसायी हुन ईच्छुक समूह वा व्यक्तिले व्यवसाय दर्ता गर्ने प्रयोजनको लागि यस ऐन बमोजिम नगरपालिका कार्यालयमा आवेदन दिनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम उपयुक्त देखिएका समूह वा व्यक्तिलाई सम्बन्धित नगरपालिकामा निर्माण कार्य गर्ने ईजाजत सहितको व्यवसाय दर्ताको प्रमाणपत्र प्रदान गर्ने छ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम दिइएको निर्माण व्यवसाय दर्ताको अभिलेख अद्यावधिक गराई राख्नु पर्नेछ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम का स्थानीय निर्माण व्यवसायीहरूले आफ्नो दर्ता प्रमाणपत्रको हरेक आर्थिक वर्षको पहिलो तीन महिनाभित्र नवीकरण गराउनु पर्दछ।

(६) स्थानीय निर्माण व्यवसायी हुन देहायको योग्यता हुनुपर्ने छ:

- (क) न्यूनतम् दुई लाख रुपैयाँ सम्मको चालू पूँजी देखाई नगरपालिकामा व्यवसाय दर्ता भएको,
- (ख) व्यक्ति वा व्यवसायको नाममा गत आर्थिक वर्षमा न्यूनतम् पाँच लाख रुपैयाँ सम्म बैकिङ्ग कारोबार गरेको, र
- (ग) आफ्नो वा एकाघरको स्वामित्वमा तीन लाख रुपैयाँ सम्मको निर्माण उपकरण चालू हालतमा रहेको।

१५. स्थानीय निर्माण व्यवसायीबाट पूर्वाधार निर्माण गराउन सक्ने:

(१) नगरपालिकाले स्थानीय निर्माण व्यवसायीहरू मार्फत साठी लाख रुपैयाँ सम्मको काम गराउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि आपसी प्रतिस्पर्धाका आधारमा छनोट गर्न सक्नेछ।

(३) नगरपालिकामा दर्ता भएका व्यवसायीहरू मध्येबाट निर्माण कार्य गराउदा प्रचलित सार्वजिक खरिद सम्बन्धी कानूनको अधिनमा रहि नगरपालिकाले निर्धारण गरेको प्रक्रिया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ।

१६. पूर्वाधार मर्मत संभार कोष: नगरपालिका भित्र रहेका नगर स्तरीय वा सङ्घ तथा प्रदेश स्तरीय पूर्वाधारहरूको नियमित तथा आवश्यकता अनुसारको मर्मत गरी सेवा सुचारु गर्न पूर्वाधार मर्मत कोषको स्थापना गर्न सकिनेछ।

परिच्छेद-५

पूर्वाधार अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था

१७. पूर्वाधार अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने: (१) नगरपालिकाद्वारा गठित अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिले नगरक्षेत्रमा निर्माण भएका पूर्वाधार एवं मर्मतसम्भार कार्यहरूको समयवद्ध प्रगति अनुगमन गर्नेछ।

(२) नगरक्षेत्रमा निर्माण भएका पूर्वाधारहरूको मूल्याङ्कन समिति आफै वा बाह्य मूल्याङ्कनकर्ताबाट गराउन सकिनेछ।

१८. अनुगमन पश्चात निर्देशन दिन सक्ने: (१) समितिले निर्माण वा मर्मत कार्य गर्ने निकायबाट सो कार्यको प्रस्तावित गुणस्तर र समयवद्ध प्रगति तालिका प्राप्त गरी सो वमोजिम अनुगमन गरेर निर्माण व्यवसायीलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ।

(२) सङ्घ र प्रदेश स्तरीय पूर्वाधार आयोजनाहरूको निर्माण र सञ्चालनको अवस्थाबारे सुझाव र सिफारिश गर्ने दायित्व समितिको हुनेछ।

१९. सहमति दिनुपर्ने: नगरपालिका आफैँले सञ्चालन गर्ने तीस लाख रुपैयाँ माथि लागत भएका पूर्वाधारहरूको निर्माण सम्पन्नता पश्चात निर्माण व्यवसायीलाई अन्तिम किस्ता भूक्तानी गर्न समितिको सहमति दिनु पर्नेछ।
२०. कारबाहीको सिफारिस गर्न सक्ने: नगरपालिका क्षेत्रभित्र निर्माण कार्य भइरहेको प्रदेश सरकार वा नेपाल सरकार अन्तर्गतको पूर्वाधार आयोजना अनुगमन गर्दा गुणस्तरमा कमजोरी भएको खण्डमा वा निर्माण व्यवसायीकै लापरवाहीका कारण निर्धारित समयभित्रको प्रगति नदेखिएमा समितिले सम्बन्धित निर्माण व्यवसायीलाई कारबाहीका लागि प्रदेश वा नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस गर्न सक्ने सक्नेछ।
२१. कालो सूचीमा राख्ने: (१) देहायको अवस्थामा नगरपालिका कार्यालयले सबै प्रकारका निर्माण व्यवसायीलाई भविष्यमा निर्माण कार्य नदिने गरि कालो सूचीमा राख्न सक्नेछः
- (क) कुनै फौजदारी कसूरमा अदालतबाट दोषी ठहर भएमा,
  - (ख) पूर्वाधार निर्माणको लागि छनौट भई सम्झौता गरेर तीन महिना सम्म काम शुरू नगरेमा,
  - (ग) सम्झौता अनुरूपको दायित्व पालना नगरेको वा सम्झौता बमोजिमको गुणस्तर नभएको कुरा पछि प्रमाणित भएमा,
  - (घ) योग्यताको कागजात पेश गर्दा ढाँटी वा झुक्याई खरिद सम्झौता गरेको प्रमाणित हुन आएमा, र

(ड) डर त्रास वा धम्की दिई खरिद प्रक्रियालाई प्रभावित पर्ने कार्य गरेमा

(च) अन्य यस्तै कुनै कसूर गरेमा ।

(२) उपरोक्त बमोजिम कालो सूचीमा राख्दा कसूरको गाम्भीर्यताको आधारमा कालो सूचीको अवधी तोक्न सकिनेछ ।

२२. प्राविधिक मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने: (१) नगरपालिका भित्र निर्माण भएका भौतिक पूर्वाधारहरूको प्राविधिक मूल्याङ्कन गरी पूर्वाधारको गुणस्तर सुनिश्चित गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राविधिक जाँचको लागि आवश्यक प्रयोगशालाको व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-६

सार्वजनिक निजी साझेदारीमा पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन

२३. साझेदारीमा पूर्वाधारको विकास गर्न सक्ने: नगरपालिकाले यस ऐन बमोजिम कुनै व्यक्ति, संस्था, निजी क्षेत्र, संस्था वा कम्पनीसँग खानेपानी, विद्युत, सडक, सरसफाइसँग सम्बन्धित संरचना वा पूर्वाधारहरूको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि साझेदारी गर्न सक्नेछ ।

२४. प्रस्ताव आव्हान गर्न सक्ने: (१) नगरपालिकाले पूर्वाधार संरचनाहरूको निर्माण वा मौजुदा संरचनाहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि मनसाय-पत्र वा प्रस्ताव आव्हान गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रस्ताव पेश गर्न चाहने व्यक्ति, संस्था वा निजी व्यवसायीले साझेदारीको स्वरूपको आधारमा देहायका विवरणहरू खोली प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ;

- (क) निर्माण गर्नु पर्ने वा सञ्चालन गर्नु पर्ने पूर्वाधारको विवरण,
- (ख) अनुमानित लागत,
- (ग) बित्तीय स्रोत,
- (घ) वातावरणीय प्रतिवेदन (आवश्यक भएको अवस्थामा),
- (ङ) कार्यान्वयनका विवरण,
- (च) परियोजना कार्यान्वयन गर्दा सम्भावित जोखिम र जोखिम न्यून गर्ने प्रस्तावित उपायहरू,
- (छ) परियोजनाको नक्सा तथा ड्रइङ, डिजाईन, र
- (ज) प्रस्तावित शुल्क र करार अवधी।

२५. प्रस्ताव छनोट र सम्झौता: (१) प्राप्त भएका प्रस्ताव उपर नगरपालिकाले विज्ञ टोलीद्वारा तपसिलका आधारहरूमा मूल्याङ्कनका गराई प्रस्ताव छनोट गर्न सक्नेछः

- (क) पूर्वाधारबाट उपलब्ध हुने सुविधाको स्तर र गुणस्तर,
- (ख) प्रस्तावित निजी लगानी,
- (ग) सेवा शुल्क र रोयल्टी रकम,
- (घ) लिज अवधी, र
- (ङ) प्रविधीको नौलोपन, स्थानीय रोजगारीको अवसर बृद्धि।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेखित आधारहरूबाट उपयुक्त देखिएको प्रस्तावकसंग नगरपालिकाले अवधी किटान गरी साझेदारी सम्झौता गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद-७

वातावरण, भूसंरक्षण तथा वैकल्पिक उर्जा

२६. **वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था:** नगरपालिकाले साठी लाख देखि दश करोड रुपैयाँ सम्म लागत भएका पूर्वाधार आयोजनाहरूको वातावरणीय परीक्षण र दश करोड रुपैयाँ भन्दा माथिको लागत भएका पूर्वाधारहरूमा वातावरण प्रभाव मूल्याङ्कन गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आयोजनाको वातावरणीय परीक्षण र स्वीकृति नगरपालिकाको कानुन बमोजिम स्वयंले गर्न सक्नेछ।

२७. **बैकल्पिक ऊर्जालाई प्रोत्साहन:** (१) पूर्वाधार सेवा सुविधाको निर्माण तथा विस्तारमा बैकल्पिक उर्जालाई प्रोत्साहन गर्नुपर्नेछ।

(२) कुनै घरमा सोलार, बायोग्याँस, सुधारिएको चुल्हो लगायतका वैकल्पिक उर्जा जडान गर्नु अघि वडा कार्यालय मार्फत नगरपालिकामा जानकारी गराउनु पर्ने छ। यसरी जानकारी नगराएमा सरकारबाट पाउने अनुदान वा सहयोग दिइने छैन।

(३) घरेलु शौचालयलाई बायोग्याँस उत्पादनमा प्रयोग गर्ने वा सेप्टिक टैंक बनाउने घरधुरीलाई नगरपालिकाले सम्पत्ति कर वा मालपोतमा दश प्रतिशत सम्म छुट दिन सक्नेछ।

२८. **भूक्षय नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य गर्न सक्ने:** (१) नगरपालिका भित्रको भूक्षयग्रस्त सार्वजनिक जग्गा, पाखो, खोला किनार वा

सडक किनारामा वाँस तथा फलफूलजन्य वनस्पतिको रोपण गर्न स्थानीय समूदायलाई अनुमति दिन सक्नेछ।

(२) यस्तो कार्यका लागि सम्बन्धित क्षेत्रका व्यक्ति वा समूहले स्थान तोकी वृक्षारोपणका लागि नगरपालिका समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ।

(३) वृक्षारोपणका लागि प्रस्तावित क्षेत्र व्यक्तिले चर्चेको जमीन वा अन्य सार्वजनिक आवागमनमा बाधा पुर्याउने खालको हुनु हुँदैन।

(४) प्रस्तावित स्थल उपयुक्त देखेमा नगरपालिकाले अधिकतम सात वर्षका लागि वृक्षारोपण गर्न र सोको उत्पादन उपयोग गर्न अनुमति प्रदान गर्नेछ।

(५) उपरोक्त बमोजिम अनुमति दिँदा सडक छेउको हकमा सम्बन्धित संधियारलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ।

२९. फोहरमैला तथा फोहरपानी व्यवस्थापन: (१) नगरपालिका भित्र उत्सर्जन हुने ठोस तथा तरल फोहरहरुलाई यथोचित व्यवस्थापनको लागि व्यवस्थित कार्य योजना बनाउनु पर्नेछ।

(२) नगरपालिका भित्र फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि ल्याण्डफिल्ड साईट निर्माण गर्न अन्य नगरपालिका संग समन्वय गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद-८

कसूर, जरिवाना तथा कारबाही सम्बन्धी व्यवस्था

३०. कसूर गरेको मानिने: यस ऐन बमोजिम देहायका कार्यहरू गरेमा कसूर गरेको मानिनेछ;

- (क) दफा ३ बमोजिम वर्गीकृत स्थानीय सडक वा सोको अधिकार क्षेत्रभित्र नगरपालिकाको स्वीकृति नलिई कुनै संरचना निर्माण गरेमा वा व्यवसाय सञ्चालन गरेमा,
- (ख) स्वीकृति नलिई सार्वजनिक सडक खन्ने, भत्काउने, अतिक्रमण गर्ने वा क्षति पुऱ्याउने कार्य गरेमा,
- (ग) सार्वजनिक सडकको आवागमनमा बाधा पुऱ्ने गरी मालवस्तु राखेमा, छाडेमा वा फालेमा,
- (घ) स्वीकृति नलिई भवन निर्माण, पुनःनिर्माण, तला थप, स्वरूप परिवर्तन वा अन्य विकास कार्य गरेमा,
- (ङ) यस ऐन बमोजिम नक्सा तथा डिजाइन स्वीकृति नलिई भवन निर्माण गरेमा,
- (च) यस ऐन बमोजिम बस्ती विकास परियोजना अनुमति नलिई सञ्चालन गरेमा,
- (छ) सम्झौताका शर्तहरू उल्लङ्घन गरेमा,
- (ज) वातावरणीय परीक्षण वा वातावरण प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने अवस्थामा सो नगरी आयोजना सञ्चालन गरेमा,

(झ) यस ऐन वा यस अन्तर्गत बनेका नियम, कार्यविधि, निर्देशिका वा मापदण्डको उल्लङ्घन गरेमा।

३१. जरिवाना तथा दण्ड सजाय: (१) दफा ३० बमोजिम कसूर गर्ने व्यक्तिलाई कसूरको प्रकृति र गम्भीरता अनुसार तीन हजार रुपैयाँदेखि तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सकिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जरिवाना गर्दा आवश्यक देखिएमा अवैध रूपमा निर्माण गरिएको संरचना भत्काउन, हटाउन वा यथास्थितिमा ल्याउन नगरपालिकाले आदेश दिन सक्नेछ।

(३) एउटै कसूर दोहोर्‍याई गरेमा यस दफाबमोजिम हुने जरिवाना दोब्बर गरिनेछ।

३२. क्षतिपूर्ति असुल उपर गर्ने: यस ऐन विपरीतको कार्यका कारण सार्वजनिक सम्पत्ति, पूर्वाधार वा वातावरणमा क्षति पुगेमा सोको वास्तविक लागत मूल्याङ्कन गरी कसूर गर्ने व्यक्तिबाट क्षतिपूर्ति असुल उपर गरिनेछ।

३३. कारबाही गर्ने अधिकार: (१) यस ऐन बमोजिमको कसूरमा कारबाही गर्ने अधिकार नगरपालिकाको कार्यपालिकालाई हुनेछ।

(२) कार्यपालिकाले आवश्यक ठानेमा प्राविधिक जाँच, स्थलगत निरीक्षण तथा सुनुवाइ गरी निर्णय गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद-९

विविध

३४. अन्तर स्थानीय समन्वय: एक भन्दा बढी स्थानीय तह जोडिने वा सरोकार राख्ने पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत कार्यका लागि नगर कार्यपालिकाबाट अनुमोदन गराई गर्नु पर्नेछ।

३५. प्रचलित कानुन बमोजिम हुने: यस ऐनमा लेखिएको विषयमा यसै ऐन बमोजिम र अन्य विषयमा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ।
३६. नियम, कार्यविधि, निर्देशिका र मापदण्ड बनाउन सक्ने: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकाले आवश्यक नियम, कार्यविधि, मापदण्ड बनाउन सक्नेछ।
३७. बचाऊ: यस ऐनको उद्देश्य तथा विषयक्षेत्रमा प्रचलित नेपाल कानुन बमोजिम यस अधि भएका कार्यहरू यसै ऐन बमोजिम भएको मानिनेछ।

अनुसूची १

(दफा २ को खण्ड (च) सँग सम्बन्धित)

नगरपालिका भित्र निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्नु पर्ने पूर्वाधारहरु

- (क) स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, सिंचाई सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन,
- (ख) स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, झोलुङ्गे पुल, पुल पुलेसा, सिंचाई र तटबन्द सम्बन्धी स्थानीय तहको गुरुयोजना तर्जुमा, निर्माण स्तरोन्नतीको आयोजना पहिचान, अध्ययन, कार्यान्वयन, मर्मत सम्भार र नियमन,
- (ग) स्थानीय स्तरमा सार्वजनिक यातायात प्रणालीको नीति, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन,
- (घ) स्थानीय स्तरमा यातायात सुरक्षा व्यवस्थापन र नियमन,
- (ङ) स्थानीय खानेपानी सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
- (च) खानेपानी महशुल निर्धारण र खानेपानी सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धी,
- (छ) साना जलविद्युत आयोजना सम्बन्धी स्थानीय स्तरको नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- (ज) स्थानीय खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना, वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना, कार्यान्वयन र नियमन,
- (झ) स्थानीय विद्युत वितरण प्रणाली र सेवाको व्यवस्थापन, संचालन र नियमन,
- (ञ) स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिंचाई प्रणालीको संचालन र मर्मत सम्भार, सेवा शुल्क निर्धारण र संकलन व्यवस्थापन,

- (ट) स्थानीय तटबन्द नदी पहिरो नियन्त्रण तथा नदी व्यवस्थापन र नियमन,
- (ठ) स्थानीय स्तरमा वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन , र
- (ड) स्थानीय स्तरमा वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी प्रविधि विकास र हस्तान्तरण, क्षमता अभिवृद्धि तथा प्रर्वर्द्धन।

आज्ञाले

अम्मर राज जोशी

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत